

V4 Kennen en kunnen toetsweek 2

Oriëntatiekennis tijdvak 2 Grieken en Romeinen, tijdvak 3 en 4 Middeleeuwen → boek hfd 2 en hfd 3.

- Kenmerkende aspecten per tijdvak
- Handig hulpmiddel → overzicht kenmerkende aspecten plus een korte beschrijving → geschiedenisonline.eu

Stof periode twee: par 12 en 13 hfd 2, hfd 3 geheel

Kunnen toepassen → **vaardigheden** → overzicht soorten vaardigheden op de site:

- Standplaatsgebondenheid/gebondenheid aan plaats en tijd
- Oorzaak – gevolg
- Continuïteit en verandering
- Bronnen beoordelen en toepassen (denk aan citaat plus uitleg, verwijzingen beeld/tekstelementen)
- Etc

Verder:

Chronologie (zowel voor oriëntatiekennis, maar ook specifieker geënt op stof periode 2 (b.v. verloop kruistochten).

Tip: maak een (aantal) eigen tijdlijn(en) met data en gebeurtenissen uit de stof.

Zorg ook dat je de **kenmerkende aspecten** kunt **koppelen** aan de stof. V.b. Waarom past een tekst over uitlenen van grond bij het feodalisme? Of een afbeelding van de universiteit van Bagdad bij het ontstaan en de verspreiding van de islam.

Onderwerpen en kenmerkende aspecten:

Hfd 2 Grieken en Romeinen

- Ontwikkeling van jodendom en christendom als eerste monotheïstische godsdiensten (par 12, k.a.):
 - Het gaat hierbij niet persé om de theologische inhoud
 - Wel om de verhouding van de Romeinen t.o.v. de joden en/of christenen en waarom dit zo was of waarom er verandering in kwam.
- Uiteenvallen van het West-Romeinse Rijk (par 13)
 - Discussie onder historici waarom uiteenvallen en niet instorten van het gehele RR (zie ook John Romer)
 - Oorzaken en gevolgen (hfd 3 – ontstaan hofstelsel en horigheid (k.a.)

Hfd 3 tv 3 Middeleeuwen 500-1000

- Vrijwel volledige vervanging in West-Europa van de agrarisch-urbane cultuur door een zelfvoorzienende (= autarkische) agrarische cultuur, georganiseerd via hofstelsel en horigheid (par 3)
 - Economisch systeem! (denk aan onderscheid met het feodale stelsel (= leenstelsel)
 - Wat betekende het om horige te zijn
 - Rechten en plichten
- Verspreiding christendom in geheel Europa (par 1)
 - Samenwerking vorst en kerk
 - Waarom? Welke samenhang en belangen?
 - Begrijp ook dat in de vroege middeleeuwen de mensen niet gelijk 'om' waren.
- Ontstaan van feodale verhoudingen in het bestuur (par 2, par 4)
 - Politiek/bestuurlijk systeem

- Op welke manier georganiseerd?
 - Betekenis en belang voor 'deelnemers (vorsten, edelen)
 - Machtsverhoudingen en problemen
 - Beeldvorming van 'de ridder' voor én na 1000 (begrijp wat een anachronisme is en zorg dat je voorbeelden kunt benoemen -> aantekening artikel)
- Ontstaan en verbreiding van de islam (par 6 en 7)
 - Ook hier (net als bij joden- en christendom) geen theologische verhandeling
 - Wel: wat betekende de komst voor het polytheïsme in de Arabische wereld
 - Waardoor een succesvolle verspreiding en verovering?
 - Uiteindelijke confrontatie met Europa (positief en negatief)

Hfd 3 tv 4 Middeleeuwen 1000-1500

- Conflict in de christelijke wereld over de vraag of de wereldlijke of de geestelijke macht het primaat had
 - Waar draaide de investituurstrijd om? Uitkomst conflict? (par 12)
 - Positie paus/rk-kerk in de middeleeuwen (schisma met orthodoxe kerk 1054, maar ook bepalende factor middeleeuwse cultuur (o.a. par 5, 11, 14 en 15)
 - Relatie vorst en kerk. Waardoor haat/liefde?
 - Ook verklaringen kunnen geven: waarom b.v. geen gehoor aan oproep paus voor Eerste Kruistocht
- Opkomst handel en ambacht die de basis legde voor de herleving van een agrarisch-urbane samenleving (par 9)
 - Verband tussen (verder) toenemende handel en de opkomst van steden. Welke belangen hadden burgers en vorsten voor het verkrijgen en verlenen van stadsrechten?
 - Verband met k.a. zelfstandigheid van de steden en de opkomst van de stedelijke burgerij (par 10), 11).
 - Op welke manier vormden de steden en haar burgerij een machtsfactor t.o.v. de adel en de vorst? Hoe verhielden de steden zich tot de landsheer (vorst)
 - Welke belangen en welke rechten?
 - Bedenk waarom de steden bijdragen aan centralisatie en staatsvorming, maar dat centralisatie ook botst met de zelfstandigheid van de steden
- Expansie van de christelijke wereld naar buiten toe, o.a. in de vorm van kruistochten (par 8)
 - Bedenk waarom mensen op kruistocht gingen
 - Oorzaken en gevolgen, b.v. voor de verhoudingen met de islamitische wereld
 - In hoeverre succesvol?
 - Positie van de vorsten en de paus (b.v. in relatie met investituurstrijd), denk ook aan artikel Frederik II.
- Begin staatsvorming en centralisatie (par 13)
 - Op welke manier dragen steden bij aan de mogelijkheden van vorsten om te centraliseren?
 - Bedenk dat het toenemen van de macht van de vorst/overheid ten koste gaat van de macht van de adel en de steden
 - Welke factoren zijn er nodig om te kunnen centraliseren?
 - Denk ook aan de uitleg bij het begrip: niet alleen schrijven dat centralisatie betekende dat er een hoofdstad was... maar juist dat vanuit die hoofdstad centrale wetten en regels werden uitgevaardigd voor het gehele land en dat de naleving door de staat werd georganiseerd (ambtenaren ipv edelen)